

Sygn. akt I ACa 297/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mirosław Ożóg (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Lewandowska SA Jakub Rusiński
Protokolant:	sekr. sądowy Justyna Pozarowczyk-Wardowska

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 10 grudnia 2014 r. sygn. akt I C 680/14

I/ prostuje oczywistą omyłkę pisarską w oznaczeniu nazwiska powoda w sentencji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w miejsce nazwiska (...) wpisuje nazwisko (...),

II/ zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

a) zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w S. na rzecz powoda A. K. kwotę 2.000 (dwa tysiące) złotych,

b) oddala powództwo w pozostałej części,

c) nie obciąża powoda kosztami procesu,

III/ oddala apelację w pozostałym zakresie.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt I ACa 297/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 grudnia 2014r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo i zasądził od powoda A. K. na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód A. K. przebywał w Areszcie Śledczym w S. w okresie od 20 października 2009 r. do 23 kwietnia 2010r. Został doprowadzony, w związku z zastosowaniem wobec niego tymczasowego aresztowania do sprawy Ds. (...) Prokuratury Rejonowej w (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Gdyni w sprawie oznaczonej sygn. akt II (...). Jednocześnie w okresie od 19 października 2009r do 12 sierpnia 2011r. w stosunku do powoda wykonywana była kara 2 lat 3 miesięcy pozbawienia wolności wynikająca z wyroku Sądu Rejonowego w Gdyni, wydanego w sprawie IX K (...). Posiadał status skazanego, wobec którego w kolejnej sprawie stosowano tymczasowe aresztowanie.

W trakcie pobytu powoda w jednostce penitencjarnej kierował on liczną korespondencją do różnych instytucji i organów, w tym do sądów powszechnych, Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej, Centralnego Zarządu Służby Więziennej, prokuratury, Policji, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S., Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, (...) Urzędu Wojewódzkiego, Ministerstwa Sprawiedliwości, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, (...), Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Okręgowego Sądu Lekarskiego, Ambasady Kanady, Ministerstwa Zdrowia. Powód przekazał do wysłania: w lutym 2010r. – 4 listy, w marcu 2010r. – 90 listów, w kwietniu 2010r. – 79 listów. Administracja pozwanego Aresztu Śledczego w S. wydała powodowi potwierdzenie nadania jego korespondencji.

Sąd Rejonowy w Gdyni Wydział IX Karny zwrócił korespondencję nadaną przez A. K. (39 listów), z uwagi na brak znaczka pocztowego.

Powód w trakcie pobytu w pozwanej jednostce otrzymywał korespondencję w sposób przewidziany w przepisach. Jednocześnie w granicach określonych ustawą administracja służby więziennej pozwanego wysyłała przesyłki powoda, gwarantując mu prawo do papieru, koperty oraz znaczków pocztowych na dwa listy ekonomiczne w miesiącu o masie do 20g oraz bez ograniczeń na wnioski, skargi i prośby kierowane do organów wykonujących orzeczenie.

Powód otrzymał pismo zawierające zwrócone przez Sąd Rejonowy w Gdyni nieopłacone przesyłki powoda w dniu 29 kwietnia 2010r. w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w W.. Była to korespondencja urzędowa, do której administracja nie miała wglądu. Powód potwierdził odbiór tych przesyłek. Po zapoznaniu się z treścią pisma Sądu Rejonowego w Gdyni nie zwrócił się jednak do administracji jednostki z prośbą o załączenie stosownych znaków.

Powód nie zwracał się do Dyrektora Aresztu Śledczego w S. z wnioskiem o przekazaniu mu dodatkowych znaczków, powołując się na szczególnie uzasadnioną potrzebę.

Sąd pierwszej instancji powyższy stan faktyczny ustalił opierając się na dokumentach dostarczonych przez strony, w tym piśmie z dnia 28 września 2010r. oraz piśmie z dnia 28 listopada 2012r. dotyczących zasad postępowania z wysyłąną korespondencją skazanych, jakie obowiązują w Areszcie Śledczym w W. oraz w S., nadto pisma Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 23 kwietnia 2010r., potwierdzeń przyjęcia korespondencji przez administrację pozwanego. Sąd Okręgowy uwzględnił także dowód z przesłuchania powoda oraz pomocniczo oparł się na dokumentach znajdujących się w aktach Prokuratury Rejonowej w Starogardzie Gdańskim w sprawie Ds. 1616/10.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w S. nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Okręgowy uznał, że działanie administracji służby więziennej Aresztu Śledczego w S. nie naruszało obowiązujących norm prawnych, w tym przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. z dnia 29 sierpnia 2003 r. nr 152, poz. 1493 ze zm.), jak i kodeksu karnego wykonawczego czy norm prawa międzynarodowego, w zakresie zarzucanym przez powoda. Sąd pierwszej instancji przywołał treść art. 102 pkt 11 k.k.w., art.103 § 1 k.k.w., 217 a § 1 k.k.w., 217 b § 2 k.k.w., § 16 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. W ocenie Sądu Okręgowego, administracja pozwanej jednostki penitencjarnej działała zgodnie

z przytoczonymi wyżej przepisami, stwarzając po stronie powoda możliwość realizacji przysługującego mu prawa do korespondencji. Brak jest podstaw do twierdzenia, by administracja służby więziennej pozwanego ograniczała to uprawnienie, w stopniu wykraczającym poza normy wynikające z przepisów prawa, celowo uniemożliwiając osadzonemu wysyłkę korespondencji. Podkreślić należy, iż co do zasady rola pozwanego sprowadzała się do pośredniczenia w przekazywaniu przesyłek pocztowych powoda lub doręczania mu korespondencji wpływającej do niego, z zastrzeżeniem prawa do cenzury i nadzoru w przypadkach określonych ustawą. Następnie Sąd Okręgowy wskazał na treść § 16 ust. 3 wskazanego wyżej rozporządzenia, zgodnie z którym przesyłka listowa powinna być właściwie opłacona przez skazanego oraz treść § 18 i § 21 rozporządzenia oraz art 6 § 2 k.k.w. i zważył, że wobec braku własnych środków pieniężnych powód był uprawniony do wysłania jedynie dwóch listów w miesiącu. Sąd pierwszej instancji wskazał, iż z jego ustaleń nie wynika aby powód w okresie jego pobytu w Areszcie Śledczym w S., czy później w W., zwracał się z jakimikolwiek wnioskami o przekazanie mu dodatkowych znaczków, powołując się na szczególną uzasadnioną potrzebę. Okoliczność tę potwierdził sam powód w toku postępowania, podkreślając, iż nigdy nie składał takich próśb do Dyrektora Aresztu Śledczego, gdyż miał zagwarantowane konstytucyjne prawo do swobodnej nieograniczonej korespondencji. Sąd pierwszej instancji zważył, że samo subiektywne poczucie powoda co do rzekomej bezprawności zachowania funkcjonariuszy służby więziennej w wykonywaniu swoich czynności, nie jest wystarczające do uznania, iż doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. W oparciu o orzecznictwo Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że działanie nie jest bezprawne, chociażby zagrażało dobru osobistemu lub nawet je naruszało, przede wszystkim wówczas, gdy oparte jest na przepisie prawa albo stanowi wykonywanie prawa podmiotowego. Pozwany podejmował działania w ramach porządku prawnego i w granicach zastrzeżonych mu ustawowo kompetencji, a powód w żadnej mierze nie wykazał w toku postępowania, by doszło do naruszeń w tym zakresie ze strony pozwanej.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości. Apelujący zarzucił, iż Sąd pierwszej instancji działał niezgodnie z prawem, naruszył przepisy kodeksu karnego wykonawczego oraz zarzucił, że Sąd Okręgowy działał niezgodnie z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r, który stanowi, iż uprawnienia powoda umożliwiały mu wysyłanie bez ograniczeń listów do organów wykonujących orzeczenia, a nie jak błędnie uznał Sąd Okręgowy dwa listy w miesiącu. Powód wniósł o uchylenie wyroku i uznanie powództwa.

W odpowiedzi na apelację powoda pozwany wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda częściowo zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy naruszając przepis art. 386 § 6 k.p.c. nie dokonał ustaleń wymienionych przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku we wskazaniach co do dalszego postępowania, zawartych w uzasadnieniu wyroku Sądu II instancji z dnia 30 maja 2014 roku. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien między innymi ustalić na podstawie dowodów przedstawionych przez strony do jakich podmiotów była adresowana korespondencja zwrócona przez Sąd Rejonowy w Gdyni i czy była ona sporządzona przez powoda w trakcie jego pobytu w Areszcie Śledczym w S.. Tego rodzaju ustaleń nie zawiera uzasadnienie zaskarżonego wyroku, jakkolwiek powód przedstawił wykaz adresatów z dowodami potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej z pieczęcią Aresztu Śledczego w S., w zakresie 39 przesyłek pocztowych zwróconych przez Sąd Rejonowy w Gdyni z uwagi na brak znaczka pocztowego. Z dowodów tych, niekwestionowanych przez pozwanego w toku postępowania wynika, że adresatami zwróconej korespondencji były następujące państwowe jednostki organizacyjne: Sąd Okręgowy w Gdańsku, Sąd Rejonowy Gdańsk- Południe w Gdańsku, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w G., Centralny Zarząd Służby Więziennej, Prokuratura Rejonowa w (...), Sąd Rejonowy w (...), Sąd Rejonowy w Wejherowie, Sąd Rejonowy w Sopocie, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Komisariat Policji G. – O., (...) Urząd Wojewódzki, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Zdrowia, Okręgowy Sąd Lekarski w S., Zakład Ubezpieczeń Społecznych a ponadto Helsińska Fundacja Praw Człowieka, (...), Europejski Trybunał Praw Człowieka w S., Ambasada Kanady, Ambasada Holandii. Nie można też podzielić oceny Sądu I instancji według którego działanie administracji służby więziennej Aresztu Śledczego w S. nie naruszało obowiązujących norm prawnych a rozważania dotyczące obowiązków i uprawnień dotyczących wysyłania korespondencji do osób fizycznych w ilości dwóch przesyłek listowych miesięcznie nie dotyczą istoty sprawy ponieważ pretensje powoda związane są z zarzutem

zaniechania wysyłania przez pozwanego korespondencji urzędowej adresowanej do podmiotów wymienionych na kartach 333 do 342.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 30 maja 2014 roku Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na treść przepisu art. 102 pkt 11 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2011 roku, który znajduje zastosowanie do oceny zachowania pozwanego w trakcie pobytu powoda w Areszcie Śledczym w S. od 20 października 2009 roku do dnia 23 kwietnia 2010 roku. Przepis ten przyznawał skazanemu prawo prowadzenia korespondencji z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, samorządowymi oraz z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i nie przewidywał żadnych ograniczeń dla skazanego w wysyłaniu korespondencji ani nie upoważniał Ministra Sprawiedliwości do wprowadzania ograniczeń dla skazanego w prowadzeniu korespondencji z organami wymienionymi w przepisie art. 102 pkt 11 k.k.w. Podobnie należy ocenić treść przepisu art. 217 b § 2 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym w okresie pobytu powoda w Areszcie Śledczym w S.. Stanowił on jednoznacznie, że korespondencję tymczasowo aresztowanego, w tym także korespondencję z organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez RP umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, organami państwowymi i samorządowymi przesyła się adresatowi za pośrednictwem organu do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje. Oczywisty pozostaje wniosek, że w przypadku prowadzenia przez skazanego (tymczasowo aresztowanego) korespondencji z organami wymienionymi w przepisach art. 102 pkt 11 k.k.w. i art. 217 b § 2 k.k.w. spoczywający na pozwanym obowiązek przesłania korespondencji jest jednoznaczny z obowiązkiem zaopatrzenia jej w znaczki pocztowe odpowiedniej wartości ponieważ odmienny sposób rozumowania spowodowałby, że uprawnienie skazanego i tymczasowo aresztowanego do prowadzenia korespondencji z podmiotami wskazanymi w cytowanych przepisach miałyby charakter iluzoryczny. Nie można zatem podzielić poglądu Sądu Okręgowego o istotnym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy zachowaniu powoda, który po otrzymaniu zwróconej korespondencji nie wystąpił do administracji aresztu śledczego o przyznanie mu dodatkowych znaczków. Taka ocena dotyczy skazanych i tymczasowo aresztowanych nie posiadających wystarczających środków na opłacenie znaczków pocztowych. Pozwany nie wykazał jednak w toku postępowania, że powód w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w S. dysponował środkami wystarczającymi na opłacenie należności za znaczki pocztowe, w które powinna być zaopatrzona korespondencja do podmiotów wymienionych na kartach od 333 do 342. Zauważyć należy, że tylko korespondencja adresowana do ambasad Kanady i Holandii nie była skierowana do organów wymienionych w przepisach art. 102 pkt 11 k.k.w. i art. 217b § 2 k.k.w. Natomiast pozostałe przesyłki adresowane były do organów wymiaru sprawiedliwości, innych organów państwowych, samorządowych, Rzecznika Praw Obywatelskich i organów powołanych na podstawie umów międzynarodowych do ochrony praw człowieka i po ustaleniu przez administrację pozwanego, że powód nie posiada środków na uiszczenie opłat na znaczki pocztowe, przesyłki te powinny zostać zaopatrzone w znaczki przez funkcjonariuszy pozwanego. Zaniechanie takiej czynności ma charakter czynności bezprawnej, sprzecznej z treścią przepisów art. 102 pkt 11 k.k.w, i art. 217 b § 2 k.k.w. ponieważ uniemożliwia skazanemu i tymczasowo aresztowanemu wykonywanie uprawnień wynikających z tych przepisów.

Sąd Apelacyjny zważył ponadto, że prawo do prowadzenia korespondencji przez skazanych i tymczasowo aresztowanych z podmiotami wymienionymi w przepisach art. 102 pkt 11 k.k.w. i art. 217 b § 2 k.k.w. jest nie tylko uprawnieniem stwarzającym gwarancje procesowe dla osób pozbawionych wolności, lecz niewątpliwie ma także charakter dobra osobistego przysługującego nie tylko osobom fizycznym pozbawionym wolności, lecz także pozostałym osobom. Katalog dóbr osobistych przykładowo wymienionych w przepisie art. 23 k.c. ma charakter otwarty a prawo do prowadzenia korespondencji jest jednym z podstawowych dóbr osobistych. Przysługujące skazanemu i tymczasowo aresztowanemu prawo do prowadzenia korespondencji z organami wymienionymi w powoływanych już wielokrotnie przepisach art. 102 pkt 11 k.k.w. i art. 217 b § 2 k.k.w. ma charakter bezwzględnie obowiązujący i nie może być ograniczone decyzją dyrektora zakładu karnego (aresztu śledczego) podobnie jak co do zasady prawo do minimalnej powierzchni mieszkalnej celi, czy jej wyposażenia w sprzęt sanitarny. Przestrzeganie tych ostatnich dwóch praw osobistych było wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego i nigdy nie było wątpliwości co do dopuszczalności ochrony tych dóbr osobistych w procesach cywilnych. Odmiennie należałoby ocenić możliwość dochodzenia w procesie cywilnym uprawnień skazanego lub tymczasowo aresztowanego zależnych od decyzji dyrektora zakładu karnego (aresztu śledczego). Tego rodzaju uprawnienia mogą być dochodzone w trybie

postępowania penitencjarnego przewidzianym w kodeksie karnym wykonawczym. Przykładem takiego uprawnienia jest stan faktyczny rozstrzygany przez sądy w powołanym w odpowiedzi na apelację wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012 roku, sygn.. akt IV CSK 276/11, OSNC 2012, nr 9, poz. 107 w którym powód domagał się zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dobra osobistego wskutek nieudzielenia powodowi zezwolenia na posiadanie w celi telewizora i odbiornika radiowego.

Skoro w okolicznościach niniejszej sprawy ocena dowodów zebranych w toku postępowania wskazuje na naruszenie dobra osobistego powoda w postaci prawa do korespondencji z podmiotami wymienionymi w cytowanych przepisach ustawy kodeks karny wykonawczy bezprawnym zachowaniem funkcjonariuszy pozwanego przy zaistnieniu w sposób oczywisty związku przyczynowego między opisywanym wcześniej bezprawnym zachowaniem funkcjonariuszy pozwanego a naruszeniem dobra osobistego powoda, roszczenie o zadośćuczynienie jest – co do zasady – słuszne. Sąd Apelacyjny uznał natomiast, że świadczenie z tego tytułu w wysokości 80 000 zł byłoby wygórowane a adekwatne w ustalonym stanie faktycznym byłoby zadośćuczynienie w kwocie 2000 zł, tym bardziej, że powód nie wykazał, że niedoręczenie wymienionej korespondencji spowodowało w rezultacie niekorzystne, nieodwracalne i dotkliwe skutki prawne.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Apelacyjny, na podstawie przepisu art. 385 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w sposób opisany w punkcie drugim podpunkt a i b. O kosztach postępowania przed Sądem Okręgowym orzeczono w punkcie drugim podpunkt c, zgodnie z przepisem art. 102 k.p.c. mając na uwadze sytuację majątkową i osobistą powoda pozbawionego wolności a także okoliczność, że jego roszczenie było słuszne co do zasady, zaś wysokość zasądzonego świadczenia zależała w istocie od oceny Sądu.